

“ ”

Euskararen bidez Euskal Herriko egoera politikoa ulertu nuen

Teresa Zavaleta

Argentinarra da, baina sustraiek errotzen dute. Euskararekin maiteminduta dago, 25 urterekin ikasten hasi zenetik. Arbasoetako batzuk Euskal Herrikoak zituen, Soraluze-koak eta Azagrakoak, eta bizpahiru urterekin hasi zen Arrecifeseko Euskal Etxera joaten; arbasoa sortzailleetako bat izan zen, eta familiak bertan parte hartzen zuen duela

103 urte zabaldu zenetik. Dantzaren bidez euskal soinu eta erritmoek gorputza laztandu zioten, baina euskararen bidez sakonago ulertu ahal izan zuen Euskal Herriaren historia, kultura eta politika. Maiaztaren hasieratik Lekeition egon da hilabetez, jubilatutako ondoren euskararen eta euskal munduan murgilketa egiteko eta ikasten jarraitzeko.

 GARAZI BASTERRETXEA BAREA  PELLO MAUDO / ARGIA CC BY-SA

Nola heldu zinen euskarara, edo nola heldu zen euskara zugana?

Unibertsitatea bukatu nuenean hasi nintzen euskara ikasten. Gurasoek ez zekiten euskaraz. Aitak hitz zikinak, beste hitz gutxi batzuk eta pare bat abesti baino ez zekizkien. Politikaren aldetik ere ez genuen askorik ulertzen. 25 urterekin euskaraz ikasten hasi eta identitatearen eta independentziaren nahia ulertzen hasi nintzen. Euskararen bidez Euskal Herriko egoera politikoa ulertu nuen. Euskararekin maiteminduta nago. Euskalduna bazara sakonago ulertzen duzu Euskal Herria, ikasleen artean ere konturatzen naiz. Lehenago dantzariaren esperientzia

nuen, ikurrak ezagutzen nituen, baina beste kapa asko falta zitzaizkidan: kultura eta hizkuntza.

Dantzaria zinenean eta oraindik euskaraz ez zenekienean zer pizten zizuten gorputzean doinu eta erritmo horiek?

Ikurrina ateratzean eta *Euzko Gudariak* abestean maitasuna pizten zitzaidan, eta oraindik ere gertatzen zait. Dantza izaten da askotan medioa euskal etxearekin harremana izateko, baina euskara beste pauso sakonagoa da. Euskarak kulturaren sartu ninduen eta askotan beldurra ematen dit jendea hor bakarrik geratzea: fol-

klorean. Ez da erraza dantza taldeetan dagoen jendea euskara ikastera animatzea, poliki-poliki ari gara, ez ikaratzeko. Erronka handia da.

Lekeition egon zara maiatzaren. Dantzari Eguna bizi izan zenuen bertan...

Eta dantzatu genuen. Illobak etorri ziren Argentinatik; ahizpa urtearen hasieran hil zen eta omenaldi bat egin nahi genion, bera ere dantzaria zen eta illobak ere bai. Une batean 30 kaxarranka ikusi genituen! Oso berezia izan zen niretzat bertan egotea eta ilobekin eta herriko jendearekin plazan dantzatzea, guztiok



elkarrekin. Gure Euskal Asteaz gogoratu ginen, igandez festa erraldoia egiten dugu eta ederra da, jendez betetzen da, eta dantzatzeko gogoia pizten dizu.

Arrecifeseke Euskal Etxekoaz gain, Buenos Aireseko Euskaltzaleak izeneko Euskal Etxearen parte ere bazara. Zergatik aukeratu zenuen espazio hori Buenos Airesera bizitzera joan zinenean?

Klaseak ematen hasi nintzenean, orain dela 33 urte, Euskaltzaleak beste leku batean zegoen, Laurak Bat Euskal Etxearekin. Baina 2005ean handik alde egin genuen desadostasunak izan genituelako, eta zazpi urte geroago espazio bat erosi genuen klaseak eman ahal izateko. Txikia da, baina jende handiz beteta dago, lagun taldea gara eta euskara zabaltzea da gure helburu nagusia. Hori egiteko hainbat ekintza egiten ditugu, adibidez, zine topaketak, hitzaldiak, dantzak eta abesbatza. Adin guztietako pertsonak gaude, lehen jende heldu gehiago zegoen, arbaso euskaldunak zituzten haiek. Orain unibertsitateko jendea ere etortzen da, hizkuntza aurre-indoeuroparra izateak jakin-mina sortzen dielako, adibidez. Euskaltzaleak-eko jendearekin nagoe-nean nire kuadrilla direla sentitzen dut, oso eroso sentitzen naiz, etxean bezala.

“ ”

Kulturak, historiak eta antropologiak asko laguntzen dute euskara ikasten

Eta lantzen ditugun gaiak beti izaten dira gai sozialak. Gatazka askotarikoek lekua dute euskal etxean. Gaixorik zeuden preso politikoei ere idatzi genien, ikasleekin batera. Postalak egin genituen espetxeetara bidaltzeko, adibidez, postal batean 'askatasuna' hitza idatzi genuen euskaraz zein Argentinako jatorrizko hizkuntza guztietan. Oso hunkigarria izan zen sortu zena, bai idaztean, baita erantzunak jasotzean.

Azalduko diguzu zer den Argentinan euskaraz programa?

Duela 35 urte Eusko Jaurlaritzak Macachínen abian jarritako egitasmoa da. Bi irakasle bidali zituzten barnetegi bat egiteko. Bi hilabete eta erdi egon ginen. Urteak pasa ahala handik sortu zen Eus-

kara Munduan proiektua, eta ondoren mundo osora zabaldu zen. Hemengo erakunde batekin bideratu zen hasieran: Aurtien Bai. Gero HABEk eta FEVAk [euskal etxeen federazioa], eta gaur egun Etxepare Institutuak bideratzen du, beti FEVArekin, noski.

Barnetegi horietan bildu gintuzten eta formakuntza jaso genuen. Garai hartan ez zegoen Internetik. Nik A2 inguruko maila izango nuen. Ondoren, Lazkaora joan ginen eta bertan formakuntza jasotzen jarraitu genuen. Eskolak hartzen genituen udako oporretan eta neguko bi astetan, eta urtean zehar eskolak ematen genituen. Hasieran Miren Josu Uriarterekin materiala prestatzen genuen.

Uriarte Macachíneko bi irakasle horietako bat da, ezta?

Bai. Ordiziako Gurutze Arrieta ere joan zen eta lehen barnetegia antolatu zuten. Miren Josu bi urtez aritu zen klaseak emateko materiala eta beste antolatzen, gure laguntzarekin, eta ondoren, HABEk hartu zuen proiektua. Geroago Lazkaoko irakasle batek, Jon Urdangarinek, materiala prestatu zuen eta *Euskara Munduan* sortu zen.

Materialaren kontua oso garrantzitsua zen. Euskara ikasten eta irakasten sei urte neramatzanean krisi bat izan nuen, ikusi

nuelako jendeari asko kostatzen zitzaio-
la. Historia irakaslea naizenez, euskara
ikasteko materiala historiako kontuekin
batu eta material berria sortu nuen. Kul-
turak, historiak eta antropologiak asko
laguntzen dute euskara ikasten, jendea ez
aspertzen eta askotariko gauzak ikasten.
Argentinan jende asko hasten zen ikasten
arbasoei zieten maitasunarengatik, baina
gero uzten zuten, ez zutelako denbora-
rik. Nik, batez ere, niretzat prestatu nuen
materiala, eskolak interesgarriagoak iza-
teko. Gaur egun Euskaltzaleak-en erabil-
tzen ditugu.

Orain ikasle asko dago? Zelakoa da egoera?

Arrecifesen eta Euskaltzaleak-en ematen
ditut eskolak, bi lekuen artean bizi naiz,
eta online ere aritzen naiz; orain, Eus-
kal Herrian nagoenez, goizeko ordu biak
arte. Talde ederra dugu Euskaltzaleak-
en, bost irakasle gara, eta gutariko hiruk
(Irenek, Cecik eta hirurok) 35 urte dara-
matzagu, Macachíneko talde horretakoak
gara. Harrigarria da mantentzea. Garrant-
zitsua da, nire ustez, maila duen jendeak
jarraitzea ikasten eta animatzea irakasle
izateko. Ikasketa-prozesua bete ondoren
jende askok uzten du eta garrantzitsua da
erabiltzen jarraitzeko espazioak manten-
tzea eta jakintza hori transmititzea, katea
ez etetea.

Nola sentitzen zara egiten duzuen lana kontatzen duzunean?

Oso harro sentitzen naiz eta oso baikorra
naiz, gero eta jende gehiago ari delako
euskara ikasten eta jende askok ikasta-
roetatik atera eta euskal etxean parte
hartzen duelako. Adibidez, gehien parte
hartzen ari diren batzuk Itziar Ituñoren
jarraitzaileak dira. Talde handia hasi zen
duela bost urte, boom-a izan zen. Euskal
jatorririk ez duten pertsonak dira, maila
handia lortu dute euskaraz, dantza tal-
deetan daude, elkartean laguntzen dute...
Bat, adibidez, irakasle izango da orain.
Trikipoteoak ere jende asko erakartzen
du, batzuetan 200 pertsona inguru bil-
tzen gara Buenos Aireseko San Telmo
auzoko Alde Zaharrean eta badirudi Eus-
kal Herrian gaudela. Oso garrantzitsua da
jende horrek etxe sentitzea espazio hau.
Oso giro atsegina sortzen da.

Online ikastaroak ere asko maite ditut;
Arrecifeseke online kurtsoan badaude
leku askotako ikasleak: Bariloche, Tre-
lew, Paraná, Puerto Madryn, La Pampa,
Santa Fe... Pandemiaren ondoren hasi
ginen. Euskal etxeetako jende asko dago



“ ”
***Trikipoteoak jende
asko erakartzen du,
batzuetan 200 pertsona
inguru biltzen gara
[Buenos Airesen]
eta badirudi Euskal
Herrian gaudela***

eta saiatzen dira gero eta gehiago sartzen
euskara euren espazioetan. Gauza horiek
maitemintzen naute eta indarra ematen
didate honetan jarraitzeko.

Historia irakasle izan zarela esan duzu. Nabaritzen da gustatzen zaizula irakastea.

17 urte nituenean hartu nuen historia
ikasteko erabakia. Militarrek Malvine-
tako gerra hasi zuten ingelesen aurka.
Eskolako azken urtean nengoen eta nire
adineko mutilak ikusten nituen gudara
joaten. Behin historia irakaslea egunka-
ria eskuan sartu zen ikasgelan, eta egun
hartan oso gauza garrantzitsu bat ulertu
nuen: gaur egungo egoera ulertzeko au-
rrekoa ezagutu behar dela. Horrek asko
hunkitu ninduen, *flash* bat bezala izan
zen. Eta historia ikasi nuen. Gero kon-
turatu nintzen irakastea nire bokazioa

zela, etengabe ari nintzen gauza berrien
bila, eta oraindik ere gertatzen zait eus-
kararekin. Euskal Herrian egon naizen
hilabete honetan ere gauza pila bat pre-
tatu ditut.

Diaspora hitza noiz sortu zen?

Lehen ez genuen erabiltzen, “euskal
migrazioa Argentinan” edo “euskal ko-
munitatea Argentinan” deitzen genion.
Duela hogeitaz urte inguru diasporaz hitz
egiten hasi ziren eta gaur egun erabil-
tzen da. Eusko Jaurlaritzak hautatu zuen
irailaren 8a diasporaren eguna ospa-
tzeko, Elkanok mundu bira amaitu zuen
eguna, hain zuzen ere. Ni ez nengoen oso
ados egun hori hautatzearekin, baina
munduko euskal etxeetan galdetu zuten
eta hori geratu zen. Arreta ematen dit
egun hori euskal etxeetan ospatzen dela
eta Euskal Herrian ez hainbeste, uste dut
hemen ere ospatu beharko litzatekeela,
eta kanpoan egiten dugun lana ezaguta-
razi eta aitortza egin.

Nola sostengatzen dira Euskaltzaleak eta Arrecifeseke Euskal Etxea?

Desberdintasunak daude beraien ar-
tean, baina orokorrean kideek kuota or-
daintzen dute, ekintzak prestatzen dira,
eta aretoak alokatzen. Eusko Jaurlaritzaren
laguntza oso garrantzitsua da. Eus-
kara klaseetarako urtero diru kopuru
bat bidaltzen digu, eta FEVak banatzen
ditu baliabide horiek. Gainerakoa guk
lortzen dugu pintxoak, kamisetak eta
bestelakoak eginez. Hasieratik guretzat
oso garrantzitsua izan zen irakasleei or-
daintzea, baina militantzia lan handia
dago. Ikasleei bekak ematen dizkiegu.



Ikasle jubilatuko asko ditugu eta bekak behar dituzte ikasi ahal izateko.

Jubilatuaren egoera zaila da une honetan Argentinan.

%50 galdu da erosteko ahalmena, inflazioa dago, baina jubilazioak izoztuta daude; eta gero eta zailagoa da jubilatzeak baldintzak betetzea. Lehen doakoak ziren sendagai batzuk orain ordaindu egin behar dituzte. 300 euro baino gutxiago kobratzen dute jubilatuko gehienek eta inflazioaren eraginez orain garestiagoa da Argentinan janaria erostea Euskal Herrian baino. Azken urte eta erdian izugarria izan da: jende asko kalean geratu da, alokairua partekatu behar izan dute... Gubernua murrizketak alderdirik ahulenetan egiten ari da. Asteazkeneko kalera ateratzen dira jubilatuek eta beste sektore batzuk batzen ari zaizkie. Errepresio handia dago. Pablo Grillo argazkilaria, adibidez, hilabete eta piko darama ospitalean, Poliziaren pilotakada jaso ondo-

ren. Diktadura ekartzen dit gogora gertatzen ari denak: politika neoliberalak, kolpeak, errepresioa...

Buenos Aires hiriko hauteskundeak izan ziren maiatzaren 18an eta La Libertad Avanza alderdiko kideak, Manuel Adornik, irabazi zuen. Zer pentsatzen duzu horri buruz?

Buenos Aires hiriko biztanleriaren profila oso jakina da; pentsatu nahi dut herrialdean desberdina izango dela. Hala ere, inoiz egon den abstentziorik altuena izan da eta ez dakit zergatik, agian ez-jakintasunagatik edo etsipenagatik. Hurbileko jende asko oso gaizki dago. Nik uste nuen Macri txarrena zela, baina hau askoz txarragoa da. Egunero harritu egiten gaitu presidentek, mespretxu handia erakusten du eskubideen alde egin den lan guztiarekiko. Presidenteak izugarrikeriak esaten baditu, badirudi edonork esan ditzakeela.

Netflixeko *Eternauta* (2025) telesail

argentinarraren "Lo viejo sirve" (zaharrak balio du) esaldia bere egin dute jubilatuek, eta, esan duzun bezala, gero eta gorputz gehiago ari dira jubilatuekin batera kaleak betetzen. Argitasunik ikusten duzu tunelaz bestalde?

Telesaila oso ondo etorri zaigu, ilusioa piztu du, 1985 pelikularekin gauza bera gertatu zitzaidan. Jendeak gauzak uler ditzake beste leku batetik, fikziotik. Duela gutxi, Ricardo Darín, telesaileko aktore nagusia, telebistara gonbidatu zuten Mirtha Legranden saiora eta inflazioa kritikatu zuenez, orain bere aurka egiten ari dira sareetan. Gubernu honek badaki zelan mugitu sareak. Oso arduratuta nago eta ez dakit norantz goazen, gero eta jende gehiago dagoelako gero eta baliabide gutxiagorekin. Jubilatuekin batera, jende asko ari da kalera ateratzen, baina errepresioak beldur handia ematen du, zaila da kalera ateratzea, bertigoa sentitzen duzu. Oso onak dira erreprimitzen. ●

Oraina
ETORKIZUNA
EKOLOGIKOA DA
aurrera goaz!



Nafarroa, lurralde ekologikoa 2025

Ezagutu ekoizpen ekologikoaren datuak






cpaen.org
navarraecologica.org




UNIÓN EUROPEA
(Fondo Europeo Agrícola de Desarrollo Rural)